

жуазно илилично царство, гдето всъки да си има „парче нива, градина“ и пр. Общодѣлската теория не се основаваше на класовитѣ противоречия, а на „класовото сходство“; тя дирѣше *общото* между различнитѣ слоеве и въ името на „общото дѣло“ ги повеждаше на „борба за икономическото и културно развитие на България“. Най-после, общодѣлцитѣ отидоха до тамъ и почнаха да твърдятъ, че „въ България може да има социалистическо движение, безъ да има силно работническо движение“. Така широкитѣ „социалисти“ станаха първитѣ изразители на буржуазния демократизъмъ, отъ който, въ смесъ съ своя популистически социализъмъ, образуваха общодѣлството.

Общодѣлцитѣ, като се мъчеха да поематъ ръководството на дребната буржуазия, гледаха да не изпуснатъ и работническото, за която целъ тѣ създадоха *теорията за общодѣлството въобще*. Тѣ си въобразяваха, че сж успѣли да накаратъ българската действителностъ да се движи спордъ тѣхнитѣ блѣнове. Обаче, животътъ скоро ги изобличи въ невежество, като изтъкна подъ „тънкия имъ политически усѣтъ“ цѣла една партия — радикалдемократитѣ, естествени носители и изразители на възделенията на дребната буржуазия.

Така ясно очертаната физиономия на общодѣлството предизвика и разцѣпленнето въ тогавашната социалистическа партия, която презъ 1903 год. се разпадна на две: Общодѣлска партия и Социалдемократическа партия (тѣсни социалисти). Тѣснятѣ стоеха на тъкмо противоположно гледище отъ това на общодѣлцитѣ; тѣ схващаха непримиримата класова борба, като единствено правиленъ методъ на работническитѣ политически и икономически борби и се осланяха предимно върху класата на градския и селски пролетариатъ; на него възлагаха всичкитѣ си надежди и него смѣтаха като единствена обществена сила, която може да движи обществото по пжтя на културата и прогреса.

Радикалдемократитѣ почнаха да теоритизиратъ положението, че дребното производство е жизнеспособно, че то даже има предимство предъ едрото. Тѣ градѣха теорията си само върху преживѣвания тогава моментъ, когато дребното производство се повдигаше чрезъ модернизирането, и когато още не можеше да се заплашва отъ едрото. Радикалдемократитѣ се заеха по-нататъкъ съ подпомагането на модернизирането, почнаха да работятъ за ускоряването на този процесъ. Тѣ не можеха да отречатъ държавата, понеже се опираха на производители — собственици, макаръ и дребни, които имаха нужда отъ нейната мощна подкрепа. Дребнитѣ производители очакваха отъ държавата да ги подкрепи на икономическа почва, т. е. да помогне модернизирането имъ, разрастването и процѣтѣването на дребнитѣ производители. За тѣзи свои нужди, тѣ кръстиха държавата *културна*. Но сжщо така дребнитѣ производители имаха нужда отъ по-свободни и по-широки права, за да могатъ съ числеността си да господствуватъ или поне силно да влияятъ на държавата и я принуждаватъ повече да служи на тѣхнитѣ „културни“ интереси. Отъ тукъ тѣ дойдоха до разбирането, че държавата е *правова*. Така изникна теорията на буржуазния демократизъмъ за *културната и правова* държава, която и по-рано общодѣлцитѣ изтъкваха. И понеже държавата почна явно или тайно да ограбва и онеправдава дребната буржуазия било въ ико-